

Rafael BELTRÁN, “*Tirant lo Blanc*” de Joanot Martorell, Madrid, Síntesis, 2006, 286 pp.

Rosanna Cantavella
Universitat de València

A dins la interessant col·lecció castellana “Historia de la Literatura Universal” de Síntesis, s’acaba de publicar el volum dedicat al *Tirant lo Blanc*. Es tracta d’una obra divulgativa, que presenta la més important novel·la valenciana a un públic no especialitzat, i no específicament catalanoparlant. Aquests components haurien pogut ser causa d’una redacció amb poc d’interès, que refregira notícies velles, ja inacurades, sobre una obra que genera al món desenes d’estudis cada any. Però l’erudició del seu autor no ho ha permès, afortunadament.

De fet, Rafael Beltrán, que porta 24 anys publicant estudis sobre el clàssic valencià, i dirigeix la revista electrònica TIRANT, especialitzada en literatura de cavalleries (<http://parnaseo.uv.es/tirant.htm>), sembla haver aconseguit per al *Tirant* allò a què, per a les obres de Jane Austen, pretenia Morris Zapp en la novel·la *Small World* (*El mundo es un pañuelo*): presentar-ne tots els aspectes possibles, des de tots els punts de vista. Una cosa, però, separa Beltrán de Zapp: l’autor valencià ha estalviat al lector no iniciat la tortura de l’aproximació des de totes i cada una de les escoles analítiques d’avui, a què aspirava el personatge de David Lodge. En comptes d’això, Beltrán ha triat un tipus d’anàlisi clàssica, on el crític s’oculta en favor del text, exposat de la manera més diàfana possible: biografia actualitzada de l’autor (València, 1410-1465, escrivà de ració del Príncep de Viana), personatges, acció novel·lesca i estil.

L’heroi, Tirant, hi és mostrat com a personatge complex, encarnant tant models de l’Antiguitat mítica (Hèrcules) i romana (Cèsar), com de l’Edat Mitjana (Lançalot): militar conscient i versemblant per al seu temps, però personatge clarament novel·lesc, enamorat i triomfant, fal·libre i caigut, perdut i castigat, tímid i valent, simple i ambigu. A banda el protagonista, dels sis personatges principals, cinc són dones. I dones de bandera: Carmesina, donzella bella, assetjada i furiosa (es dedica un apartat a cadascun dels tres adjectius), en paral·lel amb la *Fiammetta* de Boccaccio o amb la Melibea de *La Celestina*. Plaerdemavida, jove alcavota; l’Emperadriu, casada libidinosa... Cada personatge té el seu quadre convincent, que Beltrán descriu amb matisos psicològics i analitza amb justificacions literàries.

El *Tirant* hi és estudiat com a biografia militar, com a novel·la cavalleresca, com a novel·la de Fortuna (comparada amb *Curial e Güelfa*), com a novel·la realista i documental, com a novel·la d’amor, com a novel·la d’espectacles, com a novel·la de contes i com a novel·la de la paraula (paraula culta i paraula en acció). Alguns capítols, com el dedicat al *Tirant* com a biografia cavalleresca, són essencials per entendre el significat de l’obra dins el seu context europeu històric i literari. D’altres, com el del vessant documental, descobreixen, per exemple, un insòlit Martorell “fotògraf” del seu temps (que fins i tot “fotografia” les rajoles del paviment dels palaus de València i Nàpols d’Alfons el Magnànim). I d’altres aporten elements i materials fins ara desconeguts, com els dedicats a demostrar la presència de contes folklòrics (sabíeu que Ricomana de Sicília era una princesa de rondalla?) o a l’ús que s’hi fa d’oracions religioses (oracions tan devotes com la de l’Emperadriu pregant per l’aparició d’Hipòlit).

L’última part, sobre la recepció del *Tirant* fins als nostres dies, resumeix l’estat de la qüestió, amb un apartat central dedicat a comentar les possibles influències del *Tirant* sobre Cervantes i el famós “passatge més fosc” del *Quixot*, on es lloa la novel·la valenciana com el millor dels llibres de cavalleries.

Aquest és, doncs, un llibre doblement útil, presentació eficaç del clàssic valencià a lectors no especialitzats tant com didàctica recapitulació, realment actualitzada, del que se’n coneix fins ara. Imprescindible.

[Ressenya publicada al suplement *Quadern de Cultura* del diari *El País* edició valenciana, el 1 de febrer del 2007]